

A fogyasztó képviselőjében

Mindannyiunk érdekét védi: a FOT

Az ember böngészni az újságokat, és nem hisz a szemének. Pedig ott áll, fekete, fehéren, hogy „A karácsonykor vásárolt tévékészülékemet 10 hónap alatt kilencszer kellett javíttatni. A bolt mégsem hajlandó kicserélni, mert a műszerész csak két jótállási jegyet használt el — kilenc helyett. A készülékem továbbra is hibás, de már nincs bizalmam a Gelka szervízben. Kérem szíves segítségüket, tisztelettel X. Y. nyugdíjas.”

Az ember hallgatja, mit üzen a rádió, és nem hisz a fülének. Szociális gondozásra szoruló, egyedülálló idős emberek panasziókat el a különböző kereskedelmi egységekben, szolgáltatóvállalatoknál elszenvetted sérelmeiket. Gyesen levő kis-mamák kérdezik, miért a lakosságunk kell alkalmazkodni a Patyolat-fiók szeszélyesen váltakozó — és meggyezhetetlen — nyitvatartási rendjéhez, miért nem a Patyolat fut a rendelő után?

Kihez forduljon a vendég, ha a pincér — akinek vastagon fogott a ceruzája — nem hajlandó kiküldeni az üzletvezetőt? Mi a teendő az olyan vásárlók könyvével, amelynek lapjait hónapokig nem forgatják a vállalati belső ellenőrök?

Az ilyen és ehhez hasonló kérdések ösztönözték arra a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsát, hogy valamiképp gondoskodjék a fogyasztók kollektív érdekvédelméről.

Gazdasági erőfölényben

Arról van szó, hogy az erőviszonyok nem egyenlők. A különböző gazdálkodó szervezetek — amelyekkel a fogyasztó naponta kapcsolatba kerül — sokkal nagyobb gazdasági erővel, alaposabb szakismerettel és kiterjedt apparátussal rendelkeznek, vagyis a kereskedelem, a vendéglátóipar és a szolgáltatás gazdasági erőfölényben van a vásárlóval, a vendéggel szemben. S ezzel olykor visszaél. A fogyasztói érdekvédelem ezt az erőfölényt hivatott ellensúlyozni, kompenzálni.

Igaz: a belkereskedelméről szóló 1978. évi I. törvény mint alapvető mondja ki, hogy védi a fogyasztói érdekeket és a vásárlói jogait, tiltja a vásárlók megfélemlítését és megkárosítását — ki ne tudná mégis, hogy a törvénynek olykor csak éles konfliktusok árán

lehet érvényt szerezni? Minisztertanácsi rendelet intézkedik a javító-karbantartó szolgáltatások minőségvédelméről is, s vajon akad-e mutatóban közöttünk, akiknek még nem gyűlt meg a baja ilyen-olyan szakiparosokkal, szolgáltatási meseterembekkel?

Meggyűlt bizony, annak ellenére, hogy a jogszabályok betartását, a belkereskedelmi törvény, az alkatrészellátási kötelezettségről szóló MT-rendelet stb. gyakorlati érvényesülését számos állami és társadalmi szervezet ellenőrzi. Gondoljunk csak a népi ellenőrzési bizottságok, a Kereskedelmi Minőségellenőrző Intézet, a szakbizottságok mellett működő társadalmi ellenőrhálózat, a kereskedelmi felügyelőségek, s a különböző szintű tanácsok társadalmi ellenőrinek tevékenységére.

És a szolgáltatások ellenőrzése?

Ha jobban megnézzük, kiderül, hogy a legtöbb hálózat, bizottság, intézet a belkereskedelm ellenőrzésével foglalkozik. Csak hogy a fogyasztói érdekvédelem nem szűkíthető le a belkereskedelm tevékenységére! A különböző szolgáltatások a lakosságunk legalább olyan széles körét érintik, márpedig itt mind a rendszeres ellenőrzés, mind a fogyasztói jogok kérdése kevésbé rendezett. Erre a területre sem a termelő ágazatban működő, hatósági jellegű minőségellenőrző szervezetek, sem a KERMI és a kereskedelmi felügyelőségek jogköre nem terjed ki. A szolgáltatások terén tehát a többször nagyobb szükség van a fogyasztók kollektív jogvédelmére.

Olyan fórumra, amely a gazdálkodó szervektől elkülönülten, azokról függetlenül fejt ki tevékenységét. Ilyen fórum lehet — és lesz is — majd a *Fogyasztók Országos Tanácsa*, amelynek létrehozásáról november 27-i ülésén határozott a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsa.

A FOT a Gazdasági Bizottság határozatának alapján működő, társadalmi jellegű országos szervezet lesz, amelynek elnökét és tagjait a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsa választja. Tagjai között helyet kapnak az

országgyűlés kereskedelmi bizottsága, a KNEB, a SZOT, az MNOT, a KISZ KB, az illetékes miniszteriumok, a Minisztertanács Tanács Hivatala, a Magyar Kereskedelmi Kamara, a Magyar Szabványügyi Hivatal, a SZÖVOSZ, a KISZOSZ, a KERMI, az Országos Kereskedelmi Felügyelőség és a Magyar Újságírók Országos Szövetsége képviselői.

Az egész országra kiterjed

A területi munka végzése olyan társadalmi aktivizációt hoznak létre, amely a megvel és a nagyobb városi népfőntbizottságok mellett megalakítandó fogyasztók tanácsa irányításával működik.

A FOT és a megvel, illetve városi fogyasztói tanácsok figyelemmel kísérik a fogyasztók érdekvédelmének alakulását az egyes ágazatokban a termelés, a forgalmazás és a fogyasztási szolgáltatások terén; a fogyasztói jogok megsértése esetén vizsgálatot, intézkedést kezdeményeznek az érdekelt szervekkel; elősegítik a fogyasztók tájékoztatását az áruk és a szolgáltatások minőségéről, választékáról, s a fogyasztói jogokról.

A FOT atnlásaival segíti az államigazgatási szervek és a gazdálkodó szervezetek fogyasztókat is érintő tevékenységét; véleményezi a fogyasztók széles körét érintő tervek, javaslatok, jogszabályokat; a fogyasztói érdekek sérelme esetén gazdasági bírság kiszabását vagy egyéb szankciók alkalmazását — például szabálysértési eljárást megindítását — kezdeményezheti; együttműködik a fogyasztási cikkeket és fogyasztási szolgáltatásokat vizsgáló intézményekkel és a Kiváló Áruk Fórumának titkárságával; a fogyasztói jogvédelem szempontjából vizsgálja és véleményezi a jogi személyeknek a fogyasztókkal szemben alkalmazott általános szerződési feltételeit, és az indokoltan egyoldalú előnyt tartalmazó szerződési feltételeket a bíróság előtt megtámadhatja; egvedí fogyasztói panaszokkal kapcsolatban tájékoztatást ad, s ha az közérdekű, ellátja a fogyasztók képviselőit a gazdálkodó szervezetek, az államigazgatási hatóságok vagy a bíróságok előtt.

Nyíri Éva

Magántaxik, autómentők

Január 1-től magánszemélyek is vállalhatnak taxizást, árufuvarozást és autómentést saját gépkocsival.

A rendelkezések alapján mindhárom tevékenységre az illetékes tanácsi szakigazgatási szerv ott adja ki a kisipari engedélyt, ahol a taxiszoigáltatás jelenleg nem kielégítő. Az engedélyben meghatározzák azt a körzetet, ahol a magánvállalkozó végezheti a szállítást, fuvarozást, s megszabják azt a napi időtartamot, amely alatt köteles elvállalni a megrendeléseket. A tapasztalatok és az előzetes felmérések alapján főként a kisebb városokban és az idegenforgalmi szempontból jelentős településeken, vagy például — szezon idején — a nyaralóhelyeken lesz indokolt a magánengedélyek kiadása, mert itt az igényeket az állami és szövélkezetű vállalatok nem tudják maradéktalanul kielégíteni.

A személy- és áruszállítás meghatározott feltételei vannak mind a járműre, mind annak vezetőjére vonatkozóan. Taxizást azok

vállalhatnak, akik legalább 40 kilowatt teljesítményű, négyajtós, esztétikailag kifogástalan személygépkocsival, B kategóriás, állásvállalásra jogosító gépjárművezetői engedéllyel, II-jelű pályavalkalmassági minősítéssel és legalább két éves vezetői gyakorlattal rendelkeznek. A vállalkozók a személyautót évenként kötelesek vizsgára vinni.

A személytaxi tetején „Magántaxi” feliratot cél-szerű elhelyezni, hogy az utazóközönség felismerje ezeket a járműveket. A feliratnak magancélú használatkor letakarhatónak vagy lesze-relhetőknek kell lennie. A személyszállítás szabadáras szolgáltatás, viteldíjjelz ké-szüléket lehet, de nem köte-lező a kocsiba elhelyezni. Ha nincs taxióra, akkor jól látható helyen fel kell tűn-tetni, hogy kilométerenként mennyit kér a vállalkozó, s a végszámla összege a kilo-méterszámláló alapján ki-számítható.

Áruszállítást magánsze-mély legfeljebb öttonnás te-

herautóval végezhet majd. Ha a gépkocsi súlya a 3,5 tonnát nem haladja meg, B kategóriás, ezen felül C kategóriás jogosítvány szük-séges. Árufuvarozás — a személyszállítástól eltérően — csak szabott áron végez-hető, a díjszabás meggyez-ki az állami és szövetekezeti vállalkozókéval.

A taxisok CASCO-biztosítá-sának díja ugyanaz, mint a magángépjármű-tulajdono-sok által fizetendő összeg. Annak ellenére, hogy ezek a gépjárművek jóval több ki-lométert tesznek meg éven-te, mint az. átlagautók, és gyakrabban vannak kitéve veszélyhelyzeteknek, ezen a címen a biztosító nem szá-mít fel pótdíjat. A teherau-tóra a vállalt önrészesedés mértékétől, valamint a gép-kocsi belföldi fogyasztói ár-ától függően ugyancsak köt-hető CASCO-biztosítás. Je-nelleg dolgozzák ki a bizto-sító szakemberei azokat a feltételeket, amelyeknek alapján a magánvállalkozók szállítmánybiztosítást is köt-hetnek. (MTI)

III. Béla és Szeged

Úgy tűnik, a Magyar Helikon *Bibliotheca Historica* sorozatában külön szériát alkotnak az úgynevezett „Emlékezete”-kötetek, amelyeknek legegészsebb hajtását a terjedő évtordulókampány (szt. István születésének 1000. I. László trónra lépésének 900., Mohács 450., Bethlen Gábor születése 400. évfordulója) hívta életre. A kiadói elképzelés szerencsésen találkozott a forráskiadványok iránti igény növekedésével. A sorozat azonban igazi nagykorúságát csak most érte el, amikor a „III. Béla emlékezete” (Bp., 1981.) című kötetével el tudott szakadni a jubileumoktól.

A kötet szerzői a JATE két oktatója — Kristó Gyula és Makk Ferenc — e mű összeállításával nehéz feladatra vállalkozott, ugyanis erről a királyunkról nem maradt fenn életrajz vagy legenda. Korát krónikáink is igen szűkszavúan méltatják. Mozaikkockakként kellett tehát a töredékes forrástudósításokat a teljesség igényéhez közelítve összeválogatniuk az uralkodó képének megformálásához. Bár-ran állíthatjuk, hogy alapos munkát végeztek. Számos bizánci, nyugat-európai és hazai krónikás, okleveles, évkönyvi adat, hivatalos és magánlevél, egykorú vagy közel egykorú történelmi és irodalmi mű részleteinek felsorakoztatásával, időrendbe szedésével — amint ezt az általuk írt, kismonográfia-nak is beillő előtanulmány bizonyítja — sikerült élet-hő portrét festeniük III. Béláról (1172—1196), akit mind ez ideig eléggé ellentmondásosan ítélt meg történetírásunk. Hol degradálólag a hazánkat ért XII. századi bizánci befolyás tevékenységét, hol pedig nemzeti nagyságunk kibontako-

zásának Árpád-kori csúc-szánt értékelték uralmának időszakát. E kötet szemelvényei *krónológia* sorrendet követve végigkísérik Béla életútját a forrásokban való első említésétől haláláig. Dokumentum-tájká hercegségének, Bi-znáncba kerülésének körülményét, a görög császárság politikai életében betöltött szerepét, magyar királysá-gának gazdasági, társadal-mi, kül- és belpolitikai szempontból fontos vonásait, királyi udvarának egyházi és kultúrpolitikai elképzelé-sei, személyes és családi kapcsolatai stb.

Néhány kivételről elte-kintve a forrásszemelvények szakavatott fordítását is a szerzők végezték. E doku-mentumgyűjtemény azért is igen fontos, mert — amint ezt történelemtanáraink nemegyszer próbálták már tudatosítani — erre a kor-szakra, a XII. századra, *alig van magyar nyelven hozzáférhető forrásanyag*, pedig ma már fehér hollónak szá-mít az a gimnazista, aki latin szöveg fordítására vállalkozni mer. görögrel pe-dig már az egvetemet vég-zettek sem próbálkoznak. Mégis nemegyszer valamifé-le tudományos despotizmus nyomja el a jogos oktatói igényeket: sorozatban jelen-nek meg olyan forráskiad-ványok (Dózsa-okmánytár, vegyesházi királyaink törvé-nyei vagy a tervezett Dip-lomata Hungarica Antiquis-sima stb.) és nélkülözhetel-nen kézikönyvek (pl. a ké-szülő Thuróczy-kommenta-rok), amelyek teljes egé-szükben idegen nyelvűek, így önálló tanulói, hallga-tói munkára szinte használ-hatatlanok. Nehéz elhinni, hogy a bilíngvis kiadvá-nyoknak nem lenne nagyobb keletje és népszerűsége, vagy a dokumentumok ki-adói ne mernének vállal-

kozni azok lefordítására is. Történelmi emlékeink köz-kincse tétele — bármennyi-re elcsépelten hangzik is — hazafias és tudományos kö-telezettségünk, amelyben sajnós — elég csak szűkebb szomszédságunkban szerte-nézni — más nemzetek tu-dósgárdái rendre megelőz-nek bennünket. III. Béla emlékezete iránymutató eb-ben a tekintetben is. Erző-dik rajta, hogy a szó leg-szorosabb értelmében *tudós-tanúrok munkája*, akik en-nek az összetételnek mind-kelet elemét egyenlő súlyú-nak ítélve cselekszenek. (Reméljük, ennek a köte-nek is megjelenni a hall-gatók pénztárcájához mért olcsóbb változata.)

Szűkebb nátránk, *Szeged, történetére is szolgáltató számos forrást a mű*, amelyek adatai közvetlenül vagy közvetve a városra és környékére vonatkozhatók. Az az oklevél, amely-ben *Szeged első hiteles em-lítését fellelhetjük, néhány év híján nyolcszáz eszten-deje, 1183-ban kelt. (Az 1138. évi „Cegedi” adat nem vonható ide, ugyanis eg-yeszerű személynév, amelynek jelentése „szökésbarna ha-jú” ember.)* Más dokumen-tumok a korabeli Szeged életében nem kis szerepet játszó, Maroson leisztatott só forgalomról, értékéről tudósítanak, megint mások a nagy valószínűséggel ide lokalizálható Boldogaszony-templomnak és tartozékainak a jeruzsálemi ba-zilika szerzetesek számára történt eladományozásáról, a johannita lovagok sokkalka vitathatóbb helyi birtok-lásáról vagy arról a kultu-rális háttérrel tanuskodnak, amelyből előtűnik majd a kötetben már nem említett első tudós szegedi főesperes, I. magister 1199-ben.

A szemelvények jobb meg-értését szolgálja a szűksza-vúságában is rendkívül tar-talmas jegyzetanyag. Fel-használhatóságát jelentősen fokozza az M. Kiss Julia-na gondozásában készült mutató. A kötet irásos any-gának gazdagságával vetek-szik a *Marosi Ernő* által nagy műgonddal válogatott, majd nyolcvan tételből álló képkollekció.

Meggyőződésünk, hogy méltatásunk szerénynek tű-nik majd azok előtt, akik e szép kivitellű, gazdag tartal-mú, tudományos, ismeretter-jesztő és oktatómunkában egyaránt kiválóan felhasználható munkát kézbe ves-zik.

Szegfü László

Orvostudományi kongresszusok, konferenciák

Számos nemzetközi érdeklődést is kiváltó orvos- és gyógyészet-tudományi tanácskozást tartanak idén hazánkban.

A nemzetközi rendezvények közül az egyik legjelentősebb esemény a *Magyar és a Nemzetközi Haematológiai Társaság, valamint a Nemzetközi Vértanulmányozó Társaság együttes kongresszusa* lesz Budapesten. Az egy hétig tartó ülésorozaton — az ősz folyamán — hazai és külföldi kutatók előadást tartanak a többi közt a genetikai és a haematológiai összefüggéseiről, az akut leukémia gyógyászatáról, a vérban-kok műszaki felszereléséről, az enzimátültetési terápia legújabb eredményeiről. Ugyancsak a fővárosban rendezik meg a *Magyar Gyermeksebészeti Társaság VII. kongresszusát*, külföldi szakemberek részvételével.

A *Magyar Gerontológiai Társaság* szociális gerontológiai kutatócsoportja *nemzetközi kongresszusának* helyszíne Visegrád lesz, s a szakemberek az időskorú

ak kreativitása és az intézetben kívüli szociális gondozás terén szerzett tapasztalatokat beszélnek meg.

A tervek szerint a nemzetközi rendezvények zömét az év második felében tartják, országos tanácskozás viszont csaknem minden hónapban lesz egy vagy kettő. Márciusban például a *Magyar Diabetes Társaság* szólni VI. kongresszusán, számbaveszik a diabetes szövődmények kivédésének, a cukorbetegség kezelésének eredményeit. A XIV. *magyar onkológus kongresszus* pedig — a többi közt — a daganat-terápia kísérletes modelljeit, a csont tumorok terápiaját vitatják meg. A lakosság egészségi állapotával az *Egészségügyi Szervezők Tudományos Egyesületének VI. kongresszusán* foglalkoznak majd az év közepén.

A *Magyar Orvostudományi Nukleáris Társaság III. kongresszusán* a nukleáris diagnosztikát, a radiofarmakológiát a *Magyar Üzemegészségügyi Tudományos Társaság kongresszusán*, az üzemegészségügy további

feladatait tűzik napirendre. *Tudományos ülést tart a Magyar Család- és Nővédelmi Tudományos Társaság* jövőre a termékenységi trendek alakulását, a családtervezés, a születésszabályozás problémáit beszél-lik meg. A csontrendszer elsődleges betegségeinek röntgendiagnosztikájáról, az em-lőrákos-betegek sugaras chemoterápiájáról a *Magyar Radiológusok Társaságának XII. kongresszusán* számol-nak be a szakemberek.

Alföldi tanulmányok

Békéscsabán, a városi tanács kiadásában megjelent az „Alföldi tanulmányok” 1982-es, hatodik kötete. Az MTA Földrajztudományi Kutatóintézet Békéscsabán működő alföldi csoportjának munkatársai ismét több, figyelemre méltó tanulmányt jelentkeznek: a legérdekesebb *Jakucs László* dolgozata, amelyben a szerző a Duna—Tisza köze művelődés földtudományi kutatásának eddigi eredményei-

ről ad hírt. Jakucs professzor, aki a József Attila Tudományegyetem kutatócsoportját vezeti, az amerikai Landsat-műhold 1973-ban készített felvételeit elemzi, s egyik nagy jelentőségű megállapítása szerint a Duna—Tisza közén további szénhidrogénmezőket ígér-nek a műholdak fényképei. Az „Alföldi tanulmányok” két szerzője az árvi-zekeket foglalkozik: *Szlávik Lajos* a Kőrösök árvi-zekeinek

hidrológiai sajátosságait és az 1980-as árvi-zeke tanulmányait elemzi, *Rákonczai János* pedig a folyószabályozások utáni árvi-zekeket (az 1879-i szegedi, az 1970-i szaboleszati-mári, s az 1980-i körösi) településalakító hatását értékeli. További figyelemre méltó dolgozat *Tóth József* munkája, amelyben a kutató az Alföld II. világháború utáni népesedésének sajátosságait írja fel.